

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 3.

TUDOMÁNY ÉS MAGYARSÁG 3.

Arany János-díj és -érem
2012

Magyar Tudományos Akadémia
Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság
Budapest, 2012

A kötetet összeállította és szerkesztette:
TARNÓCZY MARIANN és KÖVÉR ALEXANDRA

Minden jog fenntartva. Bármilyen másolás, sokszorosítás, illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás a kiadó előzetes írásbeli hozzájárulásához van kötve.

© MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság

A kiadásért felel:
KOCSIS KÁROLY

A borítón az MTA Könyvtára. Haske rajza nyomán készült 19. századi metszet.
A reprodukciót készítette: Láng Klára, MTA Könyvtára

Nyomdai előkészítés: Kalonda Bt.

ISSN 2062-7211

Arany János-díj a tudományos kutatásért

Arany János-érem

„Az Arany János-díj és az Arany János-érem azok megbecsülését szolgálja, akik a határon túli magyarság tagjaként kiemelkedő részt vállaltak ebből a nemzeti tudatot is erősítő értékkeremtő munkából. Nagyon sok méltó jelölt közül esett rájuk a választás.”

Görömbei András

A Magyar Tudományos Akadémia a külföldi magyar tudósok munkájának jutalmazására, elismerésére Arany János-díjat és Arany János-érmet alapított.

Az Arany János-díjnak olyan külföldi magyar tudósok, kutatók elismerése a célja, akik jelentős tudományos munkásságot mutattak fel életük során (*Életműdíj*), kiemelkedő tudományos eredményt értek el (*Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj*), vagy fiatal kutatóként hoztak létre jelentős teljesítményt (*Fiatal Kutatói Díj*). A díjjal pénzjutalom is jár; ötszázezer, háromszázezer, illetve kétszázezer forint.

Az Arany János-érem olyan külföldi magyar tudósok, kutatók kitüntetésére szolgál, akik a külföldi magyar tudományos közélet szervezésében, irányításában, az egyetemi oktatásban, tudományos könyvkiadásban, muzeológiai, levéltári, könyvtári munkában, tudományos ismeretterjesztésben, azaz általában a külföldi magyar tudományosság és közösség ügyének előmozdításában szereztek kiemelkedő érdemeket.

Arany János-érmet 2002 óta, Arany János-díjakat 2004 óta ítél oda az MTA Magyar Tudományosság Külföldön Elnöki Bizottság az MTA tagjai, illetve az Elnöki Bizottság tagjainak javaslata alapján. Az elismeréseket évente egy alkalommal, a májusi közgyűlés keretében adja át az Akadémia elnöke. Indokolt esetben átadásukra más alkalommal is sor kerülhet.

2010 májusában megjelent kötetünkben bemutattuk a magyar tudományos élet Arany János-díjban és -éremben részesült 60 jeles képviselőjét. Jelen kiadványunk a 2011. és a 2012. évi akadémiai közgyűlések közötti időszak díjazottjait tartalmazza. Előző füzetünk (2010, 2011) bemutatják az összes eddigi díjazottat.

ARANY JÁNOS-DÍJ

Életműdíj

2004	FARAGÓ JÓZSEF †
2005	GÁBOS ZOLTÁN
2006	EGYED ÁKOS
2007	PÉNTEK JÁNOS
2008	BAUER GYÖZŐ
2009	KÓTYUK ISTVÁN
2010	VADKERTY KATALIN
2011	FESZT GYÖRGY
2012	CSEDŐ KÁROLY

Kiemelkedő Tudományos Teljesítmény díj

2004	NAGY LÁSZLÓ
2005	LISZKA JÓZSEF
2006	BIRÓ A. ZOLTÁN
2007	SZILÁGYI N. SÁNDOR
2008	KESZEG VILMOS
2009	GÁBRITY MOLNÁR IRÉN
2010	VINCZE MÁRIA
2011	BIRÓ DOMOKOS, SÁNDOR ANNA
2012	BITAY ENIKŐ, SZABÓ PÁL

Fiatalkutatói Díj

2004	CSERNICSKÓ ISTVÁN
2005	VALLASEK JÚLIA, VERES VALÉR
2006	BALÁZS IMRE JÓZSEF
2007	T. SZABÓ LEVENTE
2008	BENE ANNAMÁRIA, CSEHY ZOLTÁN
2009	BENYOVSZKY KRISZTIÁN, KÁDÁR EDIT
2010	GUZSVÁNY VALÉRIA, HEGYI GÉZA
2011	PÓSA MIHÁLY
2012	CSATA ZSOMBOR, MÁRKU ANITA

ARANY JÁNOS-ÉREM

2002

SZILÁGYI PÁL
VASS LEVENTE

2003

GALAMBOS FERENC IRÉNEUSZ †
URAY ZOLTÁN

2004

BITAY ENIKŐ
PÉTER MIHÁLY HEINRICH
VÉGH LÁSZLÓ
ZALABAI ZSIGMOND (POSTUMUS)

2005

ANTAL ÁRPÁD
GULYÁS BALÁZS
JAKÓ ZSIGMOND †
OROSZ ILDIKÓ

2006

DUDICS IVÁN †
GÖNCZ LÁSZLÓ
SOMOGYI PÉTER
VARGA JÓZSEF

2007

FORGÁCH PÉTER
TURCZEL LAJOS †

2008

FRÜHLING JÁNOS
KÚNOS GYÖRGY
LÁSZLÓ BÉLA
SPENIK OTTÓ
VOFKORI LÁSZLÓ (POSTUMUS)

2009

ALMÁSI ISTVÁN
HORVÁTH LÁSZLÓ
MURÁDIN JENŐ
PÁL-ANTAL SÁNDOR
TÓTH KÁROLY
VERMES GÁBOR

2010

KÁICH KATALIN
LÉPINE-SZILY ALINKA
SZABÓMIHÁLY GIZELLA
SZKÁLA KÁROLY
VANČONÉ KREMMER ILDIKÓ
VÁRHELYI CSABA

2011

HALÁSZ ALBERT
HÁMOS LÁSZLÓ
SOÓS KÁLMÁN (POSTUMUS)

2012

CSÁNYI ERZSÉBET
HOLLANDA DÉNES
VERMES ISTVÁN

CSEDŐ KÁROLY

Románia

Csiktaplaca, 1930. május 6.

Tanulmányok: 1953-ban szerzett gyógyszerési oklevelet a Marosvásárhelyi Orvostudományi és Gyógyszerészeti Egyetem Gyógyszerészeti Karán. 1964 óta a gyógyszeresztudományok doktora.

Pálya: Az egyetemi ranglétra minden fokát ugyanitt bejárva 1991 óta tanszékvezető egyetemi tanár a Farmakognóziai és Fitoterápia tanszéken, 1990 és 1996 között a Gyógyszeresztudományi Kar dékánja. 2000 óta nyugalmazott doktorátusvezető professzor, 2005 óta professor emeritus. Több mint 50 éven át oktatott, iskolateremtő személyiség, eddig 19 megvédett doktori fokozat vezetője volt. Az MTA-val való együttműködése a Gyepgazdálkodási Bizottságban több évtizede töretlen. Számos külföldi egyetemen dolgozott ösztöndíjasként, meghívott kutatóként (Németország, Olaszország, Ausztria, Finnország). Nevéhez fűződik a Kájoni János Gyógynövénykert létesítése a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem keretén belül (Csíkszereda-Csíksomlyó, 2001). 2012 februárja óta a Csíkszeredai Tanulmányi Ház munkatársa.

Kutatási terület: Románia gyógynövény-állományának felmérése, növényi hatóanyagok kutatása, azokból bőrgyógyászati és kozmetikai szerek kifejlesztése, növényökológiai és fitokémiai vizsgálatok, etnobotanikai adatok gyűjtése és ellenőrzése. Biomassza kutatások.

Publikációk: könyvek, egyetemi jegyzetek: 8 főszerző, 5 társzerző; számos könyvfejezet; mintegy 100 főszerzős közlemény, több mint 250 társszerzős közlemény. Kiemelendő a *Hargita megye gyógy- és fűszernövényei* című kétnyelvű, román-magyar kötet (Csíkszereda, 1980). Továbbá kilenc találmány és három újítás a növényi kozmetikumok kifejlesztésével kapcsolatosan, ismeretterjesztő kiadványok, tájékoztató füzetek.

Tagságok: Számos romániai és külföldi folyóirat szerkesztőbizottsági tagja; tagja a Román Etnobotanikai és Fitoterápia Társaságnak, a Magyar Gyógyszerészeti Társaságnak, az Österreichische Ethnomedizinische Gesellschaft-nak; a Román Orvostudományi Akadémia állandó tagja; az MTA külső köztestületi tagja, az MTA Gyepgazdálkodási Bizottság tiszteleti tagja; az MTA Kolozsvári Területi Bizottságának tagja; az Erdélyi Múzeum-Egyesület tagja.

Díjak: Kabay-díj (Tiszavasvár, 1959), Munka Érdemrend (1959), a Román Akadémia Emil Racoviță-díja (1981), Fehér Dániel Emlékérem (2005), a magyar és a román akadémiák 15 éves jubileumi ülésszakán Kiválósági Oklevéllel (Diploma de Excelenta) ismerték el munkásságát (2007), 80. születésnapján a Szegedi Tudományegyetem és a Debreceni Egyetem együttes ünnepi ülésén elismerő oklevéllel köszöntötte (2007).

Csedő Károly – Csíkszereda díszpolgára – eddig több mint 60 évet töltött a gyógynövények bióköreben, kutatóként, oktatóként, kutatásszervezőként. Európa-híró magyar tudós és tanárember.

BITAY ENIKŐ

Románia

Kolozsvár, 1960. június 4.

Tanulmányok: A Kolozsvári Műszaki Egyetemen szerzett mérnöki oklevelet anyagtudományi, öntészeti szakon (1984), majd számítástechnika és automatizálás szakon (2008). Alma materében kapta meg 2003-ban a PhD oklevelet műszaki anyagtudományban.

Pálya: A kolozsvári Tehnofrig vállalatnál kezdte mérnöki pályafutását. 1996–2008 között a Gábor Dénes Főiskola Erdélyi Konzultációs Központ minősített távoktatója, 2000–2007 között az Erdélyi Múzeum-Egyesület (EME) tudományos munkatársa volt. 2007 óta a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem egyetemi docense (Műszaki és Humántudományok Kar, Marosvásárhely), az anyagtudományi és technikatörténeti szakkörök létrehozója, programvezetője.

Kutatási terület: anyagtudomány és technológia, alkalmazott informatika, technikatörténeti örökségfelmérés, oktatásfejlesztés. Kutatásai során a celluláris szerkezetű anyagok geometriai felépítésének vizsgálatával, mikroszerkezetek modellezésével, lézeres felületkezeléssel és szimulációjával foglalkozott.

Publikációk: 9 könyv, 1 könyvfejezet, közel 100 tudományos közlemény szerzője/társ szerzője, magyarországi, romániai és nemzetközi folyóiratokban. Magyar nyelven szakkönyvsorozatot indított útjára, melyekbe beépültek a kutatási eredmények is. Az egyes kötetek hiánypótló monográfiák a magyar műszaki oktatás mesteri és doktori képzésében (*Bevezetés az anyagtechnológiák informatikájába*, 2007.; *Lézeres felületkezelés és modellezés*, 2007.; *Felületkezelés*, 2009.; *Hegesztéstechnika I. és II.*, 2010., *Anyagtudományi laboratórium I.*, 2011.). Külön említést érdemel a műszaki örökségvédelmi program, melynek irányítója, a *tudomány- és technikatörténeti* sorozat, melynek szerkesztője, illetve az eddig megjelent 5 kötet egyik társ szerzője. A sorozat legutóbbi kötete (2011) a Bitay Enikő – Márton László – Talpas János: *Technikatörténeti örökség Kalotaszegen a gótika árnyékában* című kiadvány, amely kiváló példa a multidiszciplinaritásra. Szerkeszti a *Műszaki Tudományos Füzetek* sorozatot és az Erdélyi Digitális Adattárat (EDA).

Tagságok: Az EME főtitkára, az EME Műszaki Tudományok Szakosztályának elnöke, a Fiatal Műszakiak Tudományos Ülésszaka Tudományos Bizottságának titkára, a Közép-európai Ipari Örökség Útja Egyesület Tudományos Tanácsának tagja, a Magyar Mérnökakadémia tiszteletbeli tagja, az MTA Műszaki Tudományok Osztálya Anyagtudományi és Technológiai Bizottságának tiszteletbeli tagja, az MTA külső köztestületi tagja.

Díjak: Gábor Dénes Emlékérem (2003), Arany János-érem (2004), Gróf Mikó Imre-érem (2009).

Bitay Enikő kutatómérnök, egyetemi docens, az EME főtitkára sokoldalú és kimagasló eredményességgű tevékenysége számos területet fog át: az anyagtudományi kutatások, a műszaki és informatikai felsőoktatás, a műszaki utánpótlás-nevelés és az erdélyi korszerű kutatásszervezés egyaránt sokat köszönhetnek munkásságának.

SZABÓ PÁL

Szlovákia

Kassa, 1968. július 27.

Tanulmányok: Szepsiben érettségizett, a Magyar Tanítási Nyelvű Gimnáziumban, 1986-ban. 1991-ben szerezte meg magiszteri diplomáját Kassán, a Pavol Jozef Šafárik Egyetemen. 1995 és 1998 között a németországi Max Planck Institut és a franciaországi CNRS ösztöndíjasa volt. PhD minősítését 1998-ban szerezte meg, kassai alma materében.

Pálya: 1991 óta a Szlovák Tudományos Akadémia Kísérleti Fizikai Kutatóintézetében dolgozik, Kassán. 2009–2011 között az Alacsony Hőmérsékletű Fizika osztályának osztályvezetője, 2011 óta az Intézet tudományos titkára. 2000 és 2003 között a grenoble-i J. Fourier Egyetem meghívott kutatója, összesen 9 hónapig, 2004 és 2008 között pedig további összesen 9 hónapon át a Madridi Autonóm Egyetem (UAM) vendégkutatója. 2007 óta a magyar nyelvű Kassai Mindentudás Egyeteme előadássorozat főszervezője. 2009 és 2011 között a Szlovák Tudományos Akadémia tudományos fesztiváljának szervezője, a kassai Science Night szervezője (2010). 1994 óta a Rovás (felvidéki magyar értelmiséget tömörítő) polgári társulás tagja és szervezője.

Kutatási terület: alacsony hőmérsékletű fizika, szupravezetés, pont-kontaktus és alagút spektroszkópia.

Publikációk: 85 ISI-publikáció szerzője, hivatkozások száma 1300.

Díjak: Az év fiatal tudósa (2002, Szlovákia), Highly cited author – Thomson ISI WOS publikációs elismerés (2003), a Szlovák Tudományos Akadémia publikációs versenyének I. helyezetteje (2003), a Szlovák Tudományos Akadémia díja a szupravezetés terén elért kiváló eredményeiért (2004), a Szlovák Köztársaság elnöki elismerése (2004), a Szlovák Tudományos Akadémia díja a tudományos infrastruktúra fejlesztéséért (2008), a Szlovák Tudományos Akadémia díja a tudomány népszerűsítéséért (2011).

Szabó Pál kassai kutató munkássága széleskörű nemzetközi elismertségnek örvend, ezen túl tevékenysége kiterjed tudományszervezői és tudománynépszerűsítő tevékenységek eredményes végzésére is.

CSATA ZSOMBOR

Románia

Gyergyócsomafalva, 1978. április 2.

Tanulmányok: Magiszteri fokozatát 2001-ben szerezte meg a Babeş-Bolyai Tudományegyetemen (BBTE), szociológia szakon. Ezt követően doktoranduszként kutatott és oktatott a BBTE és a Budapesti Corvinus Egyetem szociológiai doktori iskolájában. PhD fokozatát 2011-ben szerezte, *A vállalkozói aktivitás társadalmi meghatározottsága Erdélyben* című doktori disszertációjának megvédésével.

Pálya: Jelenleg a BBTE-n tanársegéd, a Szociológia és Szociális Munkásképző Kar magyar nyelvű intézetének oktatója. 2008-tól az Erdélyi Etnikumközi Viszonyok Kutatóközpontjának igazgatója. 2007 és 2008-ban fél évig vendégkutató (Rézler Gyula ösztöndíjjal) az Egyesült Államokbeli Indiana University-n, több alkalommal részesül MTA Domus ösztöndíjban, valamint a román oktatási minisztérium ösztöndíjában. 2005-től 2010-ig a Kolozsvári Magyar Egyetemi Intézetben oktatáskutatóként tevékenykedett, 2004 és 2008 között a Max Weber Társadalomkutató Központ igazgatója volt.

Számos romániai és nemzetközi szociológiai kutatás vezetője, erdélyi koordinátora, terepmunka-vezetője, kutatócsoport-tagja, ezek közül néhány kutatási program-cím: Vállalkozói aktivitás és potenciál Erdélyben; Nouvelles democracies et socialisation politique; Religions and Values in Central and Eastern Europe; Etnikumközi viszonyok Romániában; Az erdélyi magyarok szociodemográfiai helyzete; Kárpát Panel; Friss diplomások karrierje, migrációs tendenciája, felnőttképzési igényei a Kárpát-medencében; Educational Measures for the Roma Minority in Romania stb. Több konferencia aktív szereplője (Románia, Magyarország, Szlovákia, Lengyelország, Németország, Spanyolország, Portugália, Amerikai Egyesült Államok).

Kutatási terület: gazdaságsszociológia, oktatáskutatás.

Publikációk: Három kötet szerzője, illetve társszerzője, legutóbb (2010) az MTA Kolozsvári Területi Bizottsága által kiadott *Az erdélyi magyar felsőoktatás helyzete és kihatásai* című kötet egyik szerzője. Több mint tíz könyvfejezet első illetve főszerzője, több mint húsz tanulmány szerzője.

Tagságok, díjak: Tagja az Európai, a Magyar és a Román Szociológiai Társaságnak, a Society for the Advancement for Socio-Economics-nak, a Kolozsvári Területi Bizottság felsőoktatási stratégiai szakértői csoportjának. Alapító tagja a 2003-ban létrejött Szociológus Véndiák Szövetségnek, 2001-től a Romániai Magyar Doktoranduszok és Fiatal Kutatók Szövetségének. Több folyóirat szerkesztője (Revues Perspectives & Sociétés, Erdélyi Társadalom, Új Ifjúsági Szemle, WEB-Szociológia). Számos tudományos diákköri díj birtokosa, 2000-ben Ion Aluas-díjat kapott (évfolyamelsőként a BBTE Szociológia Karán).

Csata Zsombor szerteágazó és magas színvonalú tevékenysége nemcsak a tudományos munkát öleli föl, de igazgatóként, kutatásvezetőként, közfeladatok ellátójaként is rendkívül fontos szerepet tölt be az erdélyi magyar tudományos világban.

MÁRKU ANITA

Ukrajna

Vári, 1981. április 22.

Tanulmányok: 1999-ben érettségizett kitűnő eredménnyel a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban, majd a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskolán szerzett tanító szakos diplomát 2003-ban. 2007-ben a Pécsi Tudományegyetemen kommunikáció szakos bölcsész (MA) diplomát kapott. Érdeklődése a főiskolai tanulmányai alatt fordult a nyelvészet, a szociolingvisztika irányába tanárainak, Csernicskó Istvánnak és Beregszászi Anikónak köszönhetően. Ezért 2007-ben PhD képzésben folytatta tanulmányait a Pannon Egyetem Nyelvtudományi Doktori Iskolájában. PhD fokozatát 2011-ben kapta meg. Summa cum laude minősítéssel megvédett disszertációja címe: *„Po zákárpátszki” Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák (nyelvválasztás, kódváltás) szocio- és pszicholingvisztikai aspektusai a kárpátaljai magyar közösségben* (Pannon Egyetem, Veszprém, 2011).

Pálya: 2001-től fiatal kutatóként dolgozott a beregszászi székhelyű Limes Társadalomkutató Intézetben, majd az annak egyik jogutódjaként működő Hodinka Antal Intézetben. Tagja a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózatnak. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskolán tanársegéd 2007-től. Számos országban több konferencia aktív szereplője (Ukrajna, Szerbia, Magyarország, Románia, Szlovákia, Szlovénia).

Kutatási terület: nyelvészet, szocio- és pszicholingvisztika.

Publikációk: Egy saját monográfia, több könyvfejezet, több mint 20 tanulmány, recenzió szerzője, társszerzője, szerkesztője. Monográfiája *Érvényes történetek. Nyelv-választási és kódváltási kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyarok körében* címmel 2008-ban jelent meg.

Tagságok, díjak: Márku Anita kutatásait több tudományos ösztöndíj segítette (a Kárpátaljai Magyar Szakkollégium ösztöndíja, az MTA Domus Hungarica és Határon Túli Magyar Tudományosságért Ösztöndíj Program ösztöndíja, a Visegrad Found Scholarship).

Márku Anita fiatal kora ellenére komoly és eredményes kutatói múlttal rendelkezik: egy évtizede kutatja a batáron túli magyar nyelvvaltozatok jellegzetességeit, erdélyi, szlovákiai, délvidéki, muravidéki és burgenlandi kollégákkal együttműködve.

SOÓS KÁLMÁN

Ukrajna

Szalóka, 1962. június 14. – Szalóka, 2011. július 5.

1979-ben érettségizett az Eszenyi Középiskolában, az Ungvári Állami Egyetem történelem szakán szerezte diplomáját. Az egyetem befejezése után 1984-től a Nagydobronyi Középiskolában történelmet tanított. Tudományos munkásságát még középiskolai tanárként kezdte. Tudományos fokozatát az Orosz Tudományos Akadémia Szlavisztikai és Balkanisztikai Intézetében kapta 1993-ban. Kandidátusi disszertációját *Politikai harc Magyarország a 17. század második felében* címmel írta. Későbbi kutatási területe volt a reformáció terjedése Kárpátalján az 1517-1600 közötti években, levéltári kutatásokra alapozva. Soós Kálmán nemzetközi tudományos konferenciák előadója és résztvevője volt Magyarországon, Szlovákiában, Romániában, Ukrajnában.

A Magyar Köztársaság kezdeményezésére és támogatásával megalapított ungvári Hungarológiai Központ létrejöttében is szerepet vállalt, 1995-ig tudományos munkatársként, majd a központ igazgatóhelyetteseként. Lelkes fiatal és elkötelezett magyar történészként oktatta Magyarország történetét az Ungvári Állami Egyetem magyar karán. Érdekes előadásainak, tudásának hamar híre ment az egyetem nem magyar szakos hallgatói között, és óráit más szakokról is látogatták a diákok. Részt vett a II. világháború utáni első kárpátaljai magyar nyelvű *Magyarország története* című tankönyv megírásában.

1996-tól a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola (ma II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola) tudományos munkáért felelős főigazgató-helyettese lett, majd 2000 novemberétől a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektoraként tevékenykedett. Az ő vezetésével valósult meg az intézmény első sikeres akkreditációja.

Munkásságát több kitüntetéssel elismerték: Pro Renovanda Cultura Hungariae Alapítvány Kemény Zsigmond-díja (2006); Győr Megyei Jogú Város Közgyűlésének ezüst emlékérmé (2006); a Megyei Közigazgatás és a Megyei Tanács dicséret oklevele (2007); az MTA elismerő oklevele a magyar tudományosság, a kárpátaljai magyar közösség érdekében és támogatására végzett munkájáért (2010); a Magyar Köztársasági Érdemrend Lovagkeresztje (2011).

Soós Kálmán tagja volt különböző, az oktatás és tudomány kérdéseivel foglalkozó tanácsadó testületnek és helyi szervezetnek. Pedagógus, iskola- és közösségsszervező is volt egyben, közéleti személyiség és jó értelemben vett politikus. Élete és munkássága méltán tekinthető követendő példának a kárpátaljai és az összmagyarság számára. Racionális, körültekintő, igazság szerető jelleme, valamint az élete során tanúsított türelem és kitartás elkísérte utolsó küzdelmében is.

Soós Kálmán jelentős szerepet vállalt a kárpátaljai magyar közösség és felsőoktatás megteremtésében, és tudományos munkássága által is maradandó értékeket teremtett az utókor számára.

CSÁNYI ERZSÉBET

Szerbia

Ada, 1956. február 12.

Zentán érettségizett, 1980-ban fejezte be felsőfokú tanulmányait az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karán.

Rövid ideig az Újvidéki Televízióban dolgozott, majd szülővárosában volt magyar-tanár. 1982 óta dolgozik alma materében, 1996 óta docens, 2001 óta rendkívüli, 2011 óta rendes egyetemi tanár. Szakterülete a magyar irodalomtörténet és az összehasonlító irodalomtudomány, a világirodalmi és a délszláv-magyar komparatistikai kutatások.

Kritikákat, esszéket és tanulmányokat 1976 óta közöl számos jugoszláviai/szerbiai és külföldi lapban. Eddig öt önálló tanulmánykötete jelent meg, legutóbb 2010-ben *Farmernadrágos próza vajdasági tükrében és Lírai szövegmezők* címmel, Újvidéken. Számos kiadvány szerkesztője (A *Tudás Fája, Társadalom és tudomány, Horizont és tudásmódok, Látószög, konTEXTUS, jelHÁLÓ, Csáth-járó át-járó, Mediális átlekésítés, Alteregő, Habitus*), a *Stúdium* vajdasági magyar felsőoktatási magazin főszerkesztője. 1999-ben Herceg János Irodalmi Díjban részesült.

Több folyóirat szerkesztőbizottságának, számos szakmai társaságnak tagja (Új Symposion, Iskolakultúra, Nemzetközi Magyarságtudományi Társaság, Magyar Írószövetség, Vajdasági Íróegyesület, az MTA külső köztestülete), a Vajdasági Magyar Akadémiai Tanács alelnöke, a 2001-ben megalakult Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium (VMFK) elnöke.

2006 óta a Kontextus Kutatóműhely vezetője. Eddig hat konferenciát tartottak, amelyekről hat tanulmánykötet látott napvilágot. A kutatócsoportban a tíz állandó munkatársa mellett pécsi, szegedi, maribori, eszéki, veszprémi egyetemi tanárok és doktoranduszok is részt vesznek. Az elmúlt 10 évben a tutoriális képzési program mellett kibontakozott a Kollégium kutatói és kiadói programja is.

A Felsőoktatási Kollégium elnökeként 2002 óta főszervezője a **Vajdasági Magyar Tudományos Diákköri Konferenciának (VMTDK)**. A VMTDK 2011-ben ünnepelte fennállásának 10. évfordulóját, egy évtized alatt a konferenciasorozat több mint 1000 kutatási eredmény bemutatásának színhelye volt Szabadkán, Zentán, Újvidéken. A Kárpát-medencei hatókörű mozgalom célja a vajdasági magyar tudományos és művészeti utánpótlás biztosítása, az elitnevelés. Ennek keretében jött létre a VMTDK Kristálygömb Díja, a DNS posztalfabetikus és a Jelfolyam online művészeti folyóiratok. A tanácskozások nyelve a magyar, ami azért nagy jelentőségű, mert a vajdasági magyar egyetemi hallgatók többségének nem áll módjában tanulmányait az anyanyelvén folytatni.

Csányi Erzsébet a VMFK elnökeként és a VMTDK főszervezőjeként nagymértékben hozzájárult a magyar nyelv közéleti színtereinek bővítéséhez a vajdasági felsőoktatásban és tudományosságban, az Újvidéki Egyetemnek, mint többnyelvű egyetemi modellnek a fejlesztéséhez, valamint a vajdasági magyar tudományos élet egészének fellendítéséhez.

HOLLANDA DÉNES

Románia

Albis (Kovászna megye), 1939. február 28.

Brassóban érettségizett, ott szerezte meg felsőfokú végzettségét (1963) és doktori fokozatát (1973) is, a Brassói Műegyetemen. 1963 és 1977 között tanársegéd, adjunktus, majd előadótanár ugyanott. Ma a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem (EMTE) nyugalmazott emeritus professzora, 2001 és 2009 között pedig dékánja – így 46 éve áll a katedrán.

Oktatói tevékenységén túl több alkalommal volt szükség intézményalapító vénájára. Első „gyermeke” a marosvásárhelyi Műszaki Főiskola illetve később Egyetem, amely az ő dékánsága (1979–1984) alatt jött létre, majd a rendszerváltás után, újra Hollanda Dénes irányítása alatt lett Műszaki Egyetem (1990–1991). 1998-ban létrehozta a Hollanda Alapítványt, azzal a céllal, hogy elindítson egy magyar tannyelvű műszaki magánegyetemet. Nevéhez fűződik annak a teleknek a felvásárlása, parcellákként, amelyen ma a Sapientia EMTE Műszaki és Humántudományi Kara helyezkedik el. Időt, energiát nem kímélve dolgozott a Kar beindításán, s 2001-ben az intézmény első dékánjaként indította a magyar nyelvű műszaki képzést Marosvásárhelyen. 2009-ben nyugdíjazták, de azóta is oktat, professor emeritusként.

Oktatómunkáját a tudományos kutatások mindig is kísérték, az elért kutatási eredmények gyakorlati hasznosításával együtt. Ezekbe a munkálatokba hallgatóit is rendszeresen bevonta. Mind a román műszaki értelmiség, mind a magyar oktatók és kiváltképp hallgatói körében népszerűsége mindmáig töretlen.

Kutatási területe: fogazó szerszámok és szerszámgépek; kúpfogaskerék kapcsolási elmélet; kúpkerékfogazó szerszámok és szerszámgépek; kúpkerék profil mérése és ellenőrzése. Tudományos eredményeit mintegy 100 cikkben közölte, 5 egyetemi tankönyv, 4 könyv és monográfia, 5 találmány és 8 új termék fémjelzik eddigi munkásságát. 69 romániai és a nemzetközi konferencia előadója volt.

Számos kitüntetést kapott gazdag életútja során: LAURI-díjak találmányokért (1974, 1977), Hűséges Szolgálat Lovag Rang (2000, Románia elnöke), Medal of Honor Millennium (2000, American Biographical Institute), Magyar Köztársaság Érdemrend Középkeresztje (2002), Marosvásárhely díszpolgára (2005), Diploma Honori (2005, Marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Egyetem), az Erdélyi Múzeum-Egyesület alapító tagja (2006), Lónyai Menyhért Emlékérem (2007), Medalia Universității Petru Maior (2008), Gróf Mikó Emlékérem (2009), Diploma de Excelență (2010, Marosvásárhely Város Tanácsa).

Hollanda Dénes nélkül aligha lenne magyar nyelvű műszaki oktatás ma Erdélyben. Határozottsága és a megfelelő időpont felismerése a cselekvésre olyan kvalitásai, amelyek eredményeképp erdélyi magyar műszaki értelmiségi generációk indulhattak el pályájukon.

VERMES ISTVÁN

Hollandia

Szolnok, 1946. április 11.

Vermes István 1970-ben a Pécsi Orvostudományi Egyetemen szerezte diplomáját. Ezt követően alma materében, majd később a Szegedi Orvostudományi Egyetemen folytatott kutatómunkát. 1976-ban szerezte meg az orvostudományok kandidátusa címet.

1979 óta él Hollandiában, jelenleg a Twente University professzora, valamint a Medical Spectrum Twente Hospital Group, Department of Clinical Chemistry tudományos igazgató főorvosa.

1991 óta tudományos tevékenysége újra több szállal is kapcsolódik Magyarországhoz: 1997-ben a Magyar Laboratórium Diagnosztikai Társaság tiszteletbeli tagjának választotta, majd 1999-ben Magyarországon habilitált, jelenleg is a Pécsi Tudományegyetem kinevezett egyetemi tanára, Nemzetközi Tanácsadó Testületének titkára. 2003-ban megkapta a Magyar Laboratórium Diagnosztikai Társaság legrangosabb kitüntetését, a Jendrassik Lóránd-díjat.

Szakmai munkássága kiemelkedő: endokrin adaptáció, relatív mellékvesekéreg-elégtelenség szindróma, programozott sejthalál, szövetrekonstrukciós kutatások, laboratóriumi diagnosztikai eljárások fejlesztése. Négyszáznál is több tudományos közleménye jelent meg rangos folyóiratokban. 2007-ben az MTA külső tagjává választotta.

Kutatási tapasztalatait, tudását sokféle módon adja át a magyar fiataloknak, a magyar tudományosságnak. Rendszeresen oktat a Pécsi Tudományegyetem Általános Orvostudományi és Egészségtudományi Karán, témavezető is egy doktori programban. Megteremtette magyar PhD-hallgatók hollandiai tanulmányúton való részvételi lehetőségét. Tagja a Határon Túli Magyar Orvosok Bizottságának.

Vermes István munkásságában jól ötvözi a nemzetközi kiválóságot és a hazai magyar tudományos utánpótlásra fordított lankadatlan figyelmet.

Kocsis Károly, akadémikus, elnök
MTA Csillagászati és Földtudományi Kutatóközpont
Földrajztudományi Intézet, 1112 Budapest, Budaörsi út 45.
Tel.: (1) 309-2628
E-mail: kocsisk@mtafki.hu

Tarnóczy Mariann, a bizottság titkára, titkárságvezető
Kövér Alexandra, szakreferens
MTA Határon Túli Magyarok Titkársága
1051 Budapest, Nádor u. 7. I. em. 104-105.
Tel.: (1) 411-6196
E-mail: tarnoczy.mariann@titkarsag.mta.hu, kover.alexandra@titkarsag.mta.hu